

Sygn. akt I ACa 315/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lutego 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Beata Wojtasiak
Sędziowie	:	SSA Elżbieta Borowska (spr.) SSA Krzysztof Adamiak
Protokolant	:	Łukasz Patejuk

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2020 r. w Białymstoku na rozprawie

sprawy z powództwa **M. A.**

przeciwko **U. A.**

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 21 grudnia 2018 r. sygn. akt I C 1517/17

I. Zmienia zaskarżony wyrok:

- a) **W punkcie I i II o tyle, że zasądza od pozwanej U. A. na rzecz powoda M. A. kwotę 82.573,07 (osiemdziesiąt dwa tysiące pięćset siedemdziesiąt trzy 7/100) złotych;**
- b) **W punkcie III w ten sposób, że znosi wzajemnie między stronami koszty procesu;**
- c) **Dodaje punkt IV i nakazuje ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Białymstoku z zasądzonych roszczenia kwotę 4.127 złotych tytułem części nieuiszczonej opłaty od pozwu;**

II. Oddala apelację pozwanej w pozostałej części, zaś apelację pozwanego w całości;

III. Znosi między stronami koszty instancji odwoławczej;

IV. Nakazuje ściągnąć od powoda z zasądzonych roszczenia na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Białymstoku kwotę 4.127 złotych tytułem brakującej opłaty od apelacji pozwanej i powoda.

(...)

UZASADNIENIE

Powód M. A. wniósł o zasądzenie od U. A. kwoty 173.500 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1.07.2015 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu wskazał, iż pozwana będąc jeszcze jego żoną, w dniu 28.05.2015 r. działając jako jego pełnomocnik sprzedała mieszkanie położone w B. przy ul. (...) stanowiące jego majątek osobisty. Z pieniędzy uzyskanych ze sprzedaży kupiła przesiewacz do kruszyw (50.000 zł), samochód T. (...) (17.000 zł); oraz koparko-ładowarkę (72.000 zł). Wszystkie te przedmioty wykorzystywała do prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. Kwota dochodzona pozwem stanowi cenę uzyskaną ze sprzedaży tego mieszkania.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu swojego stanowiska powołała się na okoliczność, że to powód zmusił ją do założenia działalności gospodarczej, ponieważ chciał uchylać się od płacenia alimentów na syna z poprzedniego związku. Zarówno prowadzona działalność, jak i sprzedaż mieszkania była inicjatywą powoda. Kwotę uzyskaną ze sprzedaży mieszkania powoda przeznaczyła na spłatę wspólnych zobowiązań, zaciągniętych w trakcie trwania małżeństwa na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej.

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2018 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku zasądził od pozwanej U. A. na rzecz powoda M. A. kwotę 140.629 zł wraz z ustawowymi odsetkami w przypadku opóźnienia w płatności od dnia 30 marca 2016 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz odstąpił od obciążenia stron kosztami procesu.

Wyrok ten został wydany w oparciu o następujące ustalenia i ocenę prawną.

Strony były małżeństwem od dnia 7.03.2009 r. Z tego związku posiadały dwoje małoletnich dzieci. Powód od roku 1999/2000 ma zdiagnozowaną chorobę psychiczną pod postacią zaburzeń afektywnych dwubiegunowych. Według twierdzeń pozwanej, niekwestionowanych przez powoda na dzień orzekania przeciwko powodowi toczy się sądowe postępowanie karne o znęcanie nad pozwaną.

Od dnia 2.03.2012 r. za namową powoda, pozwana rozpoczęła działalność gospodarczą w zakresie transportu. W tym czasie pozwany prowadziła działalność gospodarczą w postaci solarium (do dnia 28.02.2013 r.). Z materiału dowodowego, a w szczególności z zeznań przesłuchanych w sprawie świadków wynikało, iż wbrew twierdzeniom pozwanej zarejestrowaną na nią działalność gospodarczą prowadziła samodzielnie, co nie wyklucza początkowego wspomaganie lub nawet kierowania nią przez powoda.

Na potrzeby działalności gospodarczej pozwana założyła rachunek w Banku (...) w B. nr (...). W dniu 24.04.2012 r. ustanowiła powoda pełnomocnikiem do tego rachunku bankowego. Powód złożył wzór swojego podpisu na karcie wzorów podpisów.

W toku prowadzonej działalności pozwana zaciągała szereg kredytów, pożyczek i innych zobowiązań na prowadzenie działalności gospodarczej. Pozwany był świadom wysokości i celu zaciąganych zobowiązań, dokonując poręczeń lub pisemnie wyrażając zgodę na podjęcie przez żonę najistotniejszych zobowiązań.

W dniu 12.05.2015 r. pozwana podpisała się „z upoważnienia” pod umową pośrednictwa sprzedaży nieruchomości (opisaną jako zawartą przez powoda) z (...) S.A., do zbycia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w budynku nr (...) przy ul. (...) w B.. Lokal ten stanowił majątek osobisty powoda.

W dniu 15.05.2015 r. aktem notarialnym Rep. A (...) powód udzielił pozwanej pełnomocnictwa do sprzedaży (w tym zawarcia umowy przedwstępnej, warunkowej, zmiany, aneksowania i rozwiązania) przysługującego mu spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w budynku nr (...) przy ul. (...) w B., za cenę, na warunkach i według uznania pełnomocnika, na rzecz osób fizycznych lub prawnych, w tym na rzecz J. J. i A. J..

Pełnomocnictwo obejmowało także upoważnienie do odbioru i pokwitowania ceny sprzedaży lub wskazania rachunku bankowego, na który ma być wpłacona cena należna mocodawcy.

Z zaświadczenia spółdzielni mieszkaniowej wynika, iż na dzień 30.04.2015 r. mieszkanie powoda było zadłużone z tytułu zaległego czynszu i odsetek na kwotę 6.003,11 zł.

Także w dniu 15.05.2015 r. pozwana działając na podstawie ww. pełnomocnictwa w imieniu męża, w tej samej kancelarii notarialnej, aktem notarialnym Rep. A (...) zobowiązała się sprzedać przedmiotowe mieszkanie na rzecz J. J. i A. J. za łączną cenę 173.500 zł. Na poczet tej umowy kupujący wpłacili zadek w wysokości 66.415,51 zł.

Z uwagi na nieprzedłożenie przez żadną ze stron umowy zobowiązującej z dnia 15.05.2015 r. oraz braku innych dowodów, niemożliwe było ustalenie kiedy i w jakiej formie pozwana pobrała zadek. Niezależnie od powyższego pozwana nie zaprzeczyła, że była w posiadaniu tej kwoty, a przeciwnie, w piśmie z dnia 5.11.2018 r. wymieniła cele, na które ją spożytkowała.

W dniu 28.05.2015 r. aktem notarialnym Rep. A (...), powołując się na pełnomocnictwo, pozwana w imieniu powoda zbyła mieszkania powoda na rzecz J. J. i A. J.. Do aktu przedłożyła m.in. zezwolenie Banku Spółdzielczego w B. na wykreślenie hipoteki umownej do kwoty 222.000 zł, która stanowiła zabezpieczenie kredytu nr (...), zaciągniętego za zgodą i przy poręczeniu wekslowym powoda. W świetle postanowień umownych, na poczet ceny został zaliczony zadek zapłacony sprzedawcy w kwocie 66.415,51 zł. Pozostała część tj. 107.084,49 zł miała zostać zapłacona w następujący sposób:

- kwota 55.096,89 zł przelewem od A. J. na rachunek bankowy nr (...) do dnia 2.06.2015 r.
- kwota 26.816,92 zł przelewem od J. J. na rachunek bankowy nr (...) do dnia 2.06.2015 r.
- kwota 23.570,68 zł przelewem od J. J. na rachunek bankowy nr (...) do dnia 20.06.2015 r.
- kwota 600 zł przelewem od J. J. na rachunek bankowy nr (...) do dnia 2.06.2015 r. (inny numer rachunku)
- kwota 500 zł gotówką od A. J. w dniu wydania lokalu mieszkalnego tj. 30.06.2015 r.
- kwota 500 zł gotówką od U. J. w dniu wydania lokalu mieszkalnego tj. 30.06.2015 r.

Z treści umowy wynikało nadto, iż w dacie sprzedaży mieszkanie sprzedawca nie zalegał już z tytułu opłat czynszowych, a czynsz za maj 2015 r. jest opłacony.

W dniu 15.07.2015 r. strony zawarły w formie aktu notarialnego umowę majątkową małżeńską o ustanowieniu rozdzielności majątkowej.

Pismem z dnia 21.03.2016 r. przez swojego pełnomocnika powód wezwał pozwaną do zwrotu kwoty 173.500 zł uzyskanej jako pełnomocnik z tytułu sprzedaży mieszkania. Odpowiadając na powyższe, pismem z dnia 30.03.2016 r. pozwana wskazała, iż przy pomocy powyższej kwoty zostały spłacone kredyty, które wspólnie z mężem zaciągnęli.

W dniu 30.06.2016 r. pozwana zamknęła rachunek bankowy nr (...).

Wyrokiem z dnia 17.10.2016 r., prawomocnym z dniem 8.11.2016 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku sygn. akt I C 496/16 rozwiązał małżeństwo stron z winy M. A..

Pozwem z dnia 31.05.2017 r. powód wytoczył powództwo o zapłatę od pozwanej kwoty 170.300 zł tytułem zwrotu ceny uzyskanej ze sprzedaży mieszkania należącego do jego majątku osobistego. Sprawa toczyła się przed tutejszym Sądem pod sygn. akt I C 818/17. Postępowanie zostało umorzone postanowieniem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 30.08.2017 r. z uwagi na cofnięcie powództwa bez zrzeczenia się roszczenia.

W toku sprawy toczącej się przed Sądem Rejonowym w Białymstoku sygn. IV RC 33/18 pozwana wskazała, iż ze środków pobranych z tytułu sprzedaży mieszkania spłaciła kredyt na zakup ciągnika siodłowego oraz inne kredyty w Banku (...), (...), (...). Z kolei powód w toku tegoż postępowania twierdził, iż pozwana zataiła przed nim sprzedaż mieszkania.

W dniu 28.08.2017 r. pozwana oficjalnie zakończyła prowadzenie działalności gospodarczej, wykreślając wpis z (...). Posiada zadłużenie w ZUS na kwotę prawie 157.000 zł. W toku sprawy IV RC 601/17 pozwana twierdziła, iż ostatnią fakturę w związku z tą działalnością wystawiła w kwietniu 2017 r., a zatem jeszcze kilka miesięcy po uprawomocnieniu się wyroku rozwodowego. Z kolei powód od dnia 1.07.2017 r. prowadzi działalność gospodarczą w postaci zakładu fryzjerskiego.

Sąd ocenił, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w przeważającej części.

Sąd odwołując się do art. 33 pkt 10 k.r.o. stwierdził, że niewątpliwie zatem kwota ceny uzyskanej z tytułu sprzedaży spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w budynku nr (...) przy ul. (...) w B. tj. 173.500 zł, co do zasady wchodziła do majątku osobistego powoda. Przyznał przy tym rację powodowi, iż stosunek prawny stron w takiej sytuacji należy zakwalifikować jako zlecenie (art. 734 k.c.), treścią którego było dokonanie sprzedaży mieszkania przez pozwaną w imieniu powoda. Tym samym na mocy art. 740 zdanie drugie k.c. pozwana po otrzymaniu ceny, co do zasady była zobowiązana do jej zwrotu na rzecz powoda.

Sąd uznał jednocześnie, że w niniejszej sprawie występują okoliczności, które przemawiają za zmniejszeniem kwoty zasądzonej na rzecz powoda. Nie sposób bowiem pominąć, że w znacznej części kwota uzyskana przez pozwaną jako pełnomocnika powoda, została przez nią przeznaczona na pokrycie długów wchodzących do majątku wspólnego stron.

Skoro bezspornie nie istnieją obiekty objęte wspólnością majątkową małżeńską podlegające podziałowi, to Sąd uznał, że pozwana może w niniejszym procesie bronić się zarzutami dotyczącymi rozliczenia długów powstałych w trakcie trwania tej wspólności.

Pozwana podnosiła, iż całość pobranej przez nią jako pełnomocnika kwoty została przeznaczona na pokrycie zobowiązań wynikających z prowadzonej przez nią działalności transportowej. Jednakże zdaniem Sądu, nie sprostowała ona ciężarowi dowodu w tym zakresie co do całości kwoty, tj. 175.300 zł. W myśl bowiem art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.

Sąd ustalił, iż powód miał pełną wiedzę co do zakresu zobowiązań pozwanej, a nawet współdecydował w ich podejmowaniu. Nadto korzystał z dochodów uzyskiwanych z tej działalności, albowiem wchodziły one do majątku wspólnego małżonków (art. 31 § 2 k.r.o.). Własną działalność gospodarczą w zakresie solarium zakończył w rok po otwarciu działalności przez pozwaną, co wskazuje, że przewidywał sukces działalności żony. Nie sposób zatem na obecnym etapie przyjąć za stanowiskiem powoda, że nie może i nie powinien on ponosić żadnej odpowiedzialności za zobowiązania żony powstałe w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. Tym samym, skoro pozwana w istocie przynajmniej część kwoty uzyskanej z tytułu sprzedaży mieszkania przeznaczyła na ten cel, to roszczenie powoda winno ulec stosunkowemu zmniejszeniu.

Sąd wskazał, że przepis art. 45 § 1 k.r.o., regulujący kwestię wzajemnych rozliczeń wydatków i nakładów poniesionych przez małżonków na majątek wspólny nie może mieć zastosowania do sprawy niniejszej ani wprost, ani odpowiednio, ale w drodze analogiam legis. Czym innym jest przy tym odpowiednie stosowanie określonych przepisów, wynikające z odesłania do pewnej regulacji odrębnej, podyktowanego techniką legislacyjną i koniecznością modyfikacji tej regulacji ze względu na odmienną istotę przedmiotu tej regulacji, a czym innym stosowanie takich przepisów w drodze analogii, którą uzasadnia właśnie brak odpowiedniej regulacji. W przedmiotowej sprawie powód nie był stroną zobowiązań zawieranych przez powódkę. Wyrażając na nie zgodę, spowodował jedynie skutki wynikające z art. 41 § 1 k.ro. tzn. stworzył wierzycielowi możliwość żądania zaspokojenia także z majątku wspólnego małżonków. Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem, możliwość dochodzenia przez wierzyciela zaspokojenia wierzytelności z majątku wspólnego nie jest równoznaczne z solidarną odpowiedzialnością małżonków za dług. Podobnie dokonanie przez

powoda poręczenia wekslowego nie rodzi takich konsekwencji. Natomiast na skutek działań podjętych przez pozwaną, z majątku osobistego powoda zostały zaspokojone długi obciążające pozwaną, zaciągnięte na potrzeby działalności gospodarczej. Tymczasem działalność ta przynosiła dochód na zaspokojenie potrzeb istniejącej w tamtym czasie rodziny stron.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd przyjął w drodze analogicznego zastosowania art. 45 k.r.o., iż powód nie może żądać zwrotu środków uzyskanych z tytułu sprzedaży składnika majątku osobistego w zakresie, w jakim zostały one przeznaczone na pokrycie zobowiązań wynikających z prowadzenia działalności gospodarczej. Jednocześnie ciężar odpowiedzialności obojga małżonków za te zobowiązania należało rozłożyć pomiędzy oboje małżonków w częściach równych, skoro brak było przesłanek do ustalenia nierównych udziałów (art. 43 k.r.o.).

Jednakże zdaniem Sądu pozwana nie wykazała, aby wszystkie środki uzyskane ze sprzedaży mieszkania zostały przeznaczone na podnoszone przez nią cele. Nie wynikało to nawet z jej ostatecznych twierdzeń zawartych w piśmie dnia 5.11.2018 r., gdzie suma kwot wydatkowanych była mniejsza niż uzyskanych.

Mając na uwadze powyższe Sąd uznał, iż obowiązek zwrotu przez pozwaną na rzecz powoda ulega zmniejszeniu o kwotę 32.871,00 zł (65.741,43 zł : 2).

Sąd uznał stanowisko pozwanej za udowodnione i wliczył do kwoty 65.741,43 zł, co do okoliczności primo uregulowania należności ze środków uzyskanych z tytułu sprzedaży mieszkania, secundo przeznaczenia tych środków na potrzeby działalności gospodarczej (a zatem na zaspokajanie potrzeby rodziny), a także tertio wiedzy powoda co do powyższych okoliczności; w zakresie następujących zobowiązań, uregulowanych przez pozwaną:

- a) 6.003,11 zł z tytułu zaległego czynszu obciążającego mieszkanie będące przedmiotem sprzedaży;
- b) 2.500 zł z tytułu raty kredytu nr (...) na zakup pojazdu dla potrzeb prowadzonej działalności gospodarczej;
- c) 2.325,06 zł z tytułu raty kredytu nr (...) na zakup pojazdu dla potrzeb prowadzonej działalności gospodarczej;
- d) 14.851,49 zł z tytułu częściowej spłaty kredytu nr (...);
- e) 22.425,74 zł z tytułu częściowej spłaty kredytu nr (...);
- f) 148,61 zł z tytułu spłaty odsetek na zakup pojazdu dla potrzeb prowadzonej działalności gospodarczej;
- g) 397,71 zł z tytułu spłaty raty na zakup pojazdu dla potrzeb prowadzonej działalności gospodarczej;
- h) 3.000 zł z tytułu spłaty raty umowa (...);
- i) 3.361,69 zł z tytułu spłaty należności za fakturę (...);
- j) 1.099,00 zł z tytułu podatku drogowego;
- k) 1.449,65 zł z tytułu składki ZUS;
- l) 416,87 zł z tytułu składki ZUS;
- m) 1.735,00 zł z tytułu faktury VAT dla (...);
- a) 5.959,16 zł z tytułu opłaty za paliwo.

Sąd nie uwzględnił do rozliczenia pozostałych kwot wskazywanych przez pozwaną z racji na brak dowodów na okoliczność ich poniesienia lub też z uwagi na ich wydatkowanie już po zawarciu umowy o rozdzielności majątkowej małżeńskiej, co nastąpiło w dniu 15.07.2015 r.

Tym samym zasądzeniu podlegała kwota $173.500,00 \text{ zł} - (65.741,43 : 2) = 140.629,00 \text{ zł}$.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c., odstępując od obciążania stron kosztami procesu na skutek uznania, iż w sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony i to zarówno po stronie powodowej, jak i pozwanej.

Apelację od powyższego wyroku wniosły obie strony.

Powód zaskarżając wyrok w części, tj. w zakresie oddalającym powództwo powyżej kwoty 140.629 zł oraz w zakresie oddalającym wnioski o zasądzenie odsetek od daty 1 lipca 2015 r. do dnia zapłaty i odstąpienie od obciążenia pozwanej kosztami procesu, zarzucał mu naruszenie następujących przepisów prawa procesowego i prawa materialnego:

1) art. 740 k.c. w zw. z art. 734 k.c. przez ich niezastosowanie i wadliwe pominięcie, że pozwana U. A. nie złożyła powodowi M. A. sprawozdania z wykonanych czynności i nie wydała mu całości kwoty uzyskanej przez nią z tytułu sprzedaży mieszkania stanowiącego wyłączną własność powoda;

2) art. 741 k.c. w zw. z art. 734 k.c. przez ich niezastosowanie i wadliwe uznanie, że pozwana U. A., pobierając kwotę 173.500 zł z tytułu sprzedaży mieszkania stanowiącego wyłączną własność powoda była uprawniona do spłacenia zobowiązań zaciąganych przez nią w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą;

3) art. 45 k.r.o. przez zastosowanie go w niniejszej sprawie w drodze analogii i uznanie, że pozwana uprawniona była do dysponowania kwotą 173.500 zł uzyskaną z tytułu sprzedaży mieszkania stanowiącego wyłączną własność powoda i spłacenia zobowiązań zaciągniętych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, albowiem działalność służyła zaspokajaniu potrzeb rodziny;

4) art. 741 k.c. przez zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda odsetek ustawowych od dnia 30 marca 2016 r. do dnia zapłaty (tj. od dnia wezwania pozwanej do zapłaty pismem datowanym na dzień 7 marca 2016 r. – wezwanie do zapłaty dołączone do pisma powoda datowanego na dzień 6 marca 2018 r.);

5) art. 328 § 2 k.p.c. przez sporządzenie w niniejszej sprawie wewnętrznie sprzecznego uzasadnienia – Sąd I instancji w pisemnych motywach rozstrzygnięcia na stronie 6 uzasadnienia wyroku wskazuje, że brak jest podstaw do zastosowania art. 45 k.r.o. wprost, odpowiednio, jak również per analogiam, zaś na stronie 7 uzasadnienia wyroku wskazuje, że podstawą pomniejszenia kwoty żądanej przez powoda w niniejszej sprawie do kwoty 140.629 zł stanowi zastosowany w drodze analogii art. 45 k.r.o.;

6) sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego i uznanie, że pozwana U. A. była uprawniona do pobrania kwoty 173.500 zł z tytułu sprzedaży mieszkania stanowiącego wyłączną własność powoda i dysponowania nią, w dowolny sposób, w tym przeznaczając ją na potrzeby prowadzenia przez siebie działalności gospodarczej oraz spłatę zobowiązań, które w związku z jej prowadzeniem zaciągnęła;

7) art. 233 k.p.c. przez odmowę przyznania waloru wiarygodności zeznaniom powoda M. L. A. w zakresie, w jakim wskazał on, że nie miał wiedzy odnośnie zobowiązań zaciąganych przez pozwaną w toku prowadzonej przez nią działalności gospodarczej, albowiem na jednej z umów o kredyt widnieje podpis powoda jako współmałżonka wyrażającego zgodę na zaciągnięcie zobowiązania przez małżonka,

8) art. 233 k.p.c. przez pominięcie zeznań stron w zakresie, w jakim wskazywały one, że kwota 173.500 zł miała zostać przeznaczona na zakup domu przez strony;

9) wadliwe pominięcie, że działania pozwanej U. A. zmierzały do pozbawienia powoda środków, które pozwana uzyskała z tytułu sprzedaży mieszkania wchodzącego w skład majątku osobistego powoda – strony z inicjatywy pozwanej, bezpośrednio po uzyskaniu przez pozwaną środków pochodzących ze sprzedaży mieszkania, dnia 15 lipca 2015 r. zawarły umowę o ustanowienie rozdzielności majątkowej małżeńskiej, na mocy której z dniem 15 lipca 2015 r. ustanowiły między sobą ustrój rozdzielności majątkowej;

10) art. 102 k.p.c. przez odstąpienie od obciążania pozwanej U. A. kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego, uznając że w sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony.

Mając powyższe na względzie wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na jego rzecz od pozwanej kwoty 173.500 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 1 lipca 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi jak za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r., a także obciążenie pozwanej kosztami postępowania za I i II instancję.

Pozwana natomiast zaskarżając wyrok w części uwzględniającej powództwo, zarzucała mu:

D) naruszenie prawa materialnego, tj.1) art. 45 k.r.o. poprzez jego:

- niezastosowanie i zasądzenie części środków uzyskanych ze sprzedaży mieszkania, które zostały przeznaczone na zaspokojenie potrzeb rodziny, - błędną interpretację polegającą na uznaniu, że małżonek może żądać zwrotu wydatków zużytych na zaspokojenie potrzeb rodziny,

- niewłaściwe zastosowanie i uwzględnienie powództwa w zakresie kwoty 6.003 zł, w sytuacji gdy została ona zwrócona powodowi poprzez spłatę zaległego czynszu jego sprzedanego mieszkania;

2) art. 27 k.r.o. poprzez jego niezastosowanie i nieuwzględnienie, że środki uzyskane ze sprzedaży mieszkania zostały przeznaczone na zaspokojenie potrzeb rodziny;

3) art. 27 k.r.o. w zw. z art. 43 k.r.o. poprzez jego błędną interpretację i przyjęcie, że każdy z małżonków powinien w 50% zaspokajać majątkowe potrzeby rodziny w sytuacji, kiedy ustawa przewiduje kryteria siły oraz możliwości zarobkowych i majątkowych;

II) naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy, tj.:

1) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wadliwe i sprzeczne z zebrany materiał dowodowy przyjęcie, że środki uzyskane ze sprzedaży mieszkania nie zostały przeznaczone na zaspokojenie potrzeb rodziny, w szczególności spłaty kredytów zaciągniętych w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą przez pozwaną, do zaciągnięcia których została namówiona przez powoda;

2) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sprzeczne z zasadą doświadczenia życiowego i poczuciem sprawiedliwości pominięcie okoliczności świadczących o potrzebie zróżnicowania zakresu odpowiedzialności majątkowej stron postępowania za zaspokojenie potrzeb rodziny i przyjęcie, że każdy z nich odpowiada w 50%.

W oparciu o powyższe zarzuty wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powoda na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, a także dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z potwierdzeń z Banków spłaty kredytów na okoliczność spłaty zobowiązań powstałych w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. Ponadto wносиła o dołączenie do niniejszego postępowania akt sprawy XIII 133/18 prowadzonej przed Sądem Rejonowym w Białymstoku XIII Wydział Karny oraz przeprowadzenie dowodu ze znajdującego się w nim oryginału prawomocnego wyroku wraz z uzasadnieniem na okoliczność, że powód namawiał pozwaną do zaciągania kredytów w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą i to pod jego wpływem pozwana zaciągnęła kredyty, zaś środki z mieszkania przeznaczyła na ich spłatę.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej jest częściowo uzasadniona, zaś apelacja powoda bezzasadna.

Zgodnie z treścią art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. postępowanie przed sądem odwoławczym jest kontynuacją merytorycznego rozpoznawania sprawy, a nie wyłącznie środkiem kontroli. Wobec tego sąd drugiej instancji nie

może poprzestać na ustosunkowaniu się do zarzutów skarżącego, lecz musi - niezależnie od treści zarzutów - dokonać ponownych, własnych ustaleń, a następnie poddać je ocenie pod kątem prawa materialnego (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7 - 8, poz. 124, wyrok SN z dnia 6 grudnia 2001 r., PKN 714/00, OSNPIUS 2003, nr 22, poz. 544). Jakkolwiek postępowanie apelacyjne jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, to jednak zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego. Przy takim założeniu sąd drugiej instancji ma pełną swobodę jurysdykcyjną, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia. W konsekwencji może, a jeżeli je dostrzeże - powinien, naprawić wszystkie naruszenia prawa materialnego, niezależnie od tego, czy zostały wytknięte w apelacji, pod warunkiem że mieszczą się w granicach zaskarżenia. (postanowienie SN z dnia 4 października 2002 r., III CZP 62/02, OSNC 2004, nr 1, poz. 7).

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia Sądu Okręgowego i dokonał ocenę prawną, z zastrzeżeniami, o których mowa niżej.

Za nietrafny uznać należy zarzut naruszenia prawa procesowego, dotyczący przepisu art. 328 § 2 k.p.c. przez sporządzenie w niniejszej sprawie wewnątrznie sprzecznego uzasadnienia odnośnie do sposobu stosowania art. 45 k.r.o. Po pierwsze Sąd Okręgowy w żadnym miejscu nie wskazał, iż brak jest podstaw do zastosowania art. 45 kro per analogiam. Po drugie, zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może znaleźć uzasadnienie w tych wyjątkowych sytuacjach, w których treść uzasadnienia uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny, zrozumienia toku rozumowania sądu, który doprowadził do wydania orzeczenia, gdy sfera motywacyjna pozostaje nieujawniona bądź niezrozumiała lub gdy zawarte w nim rozważania pozostają całkowicie bez związku z rozpoznawaną sprawą. Tylko bowiem w takim przypadku uchybienie art. 328 § 2 k.p.c. może być uznane za mogące mieć wpływ na wynik sprawy. Taka sytuacja w sprawie nie miała miejsca.

Powód twierdził, iż podstawą żądania zapłaty jest nierozliczenie się przez pozwaną – jego ówczesną żonę, działającą jako jego pełnomocnik przy sprzedaży mieszkania stanowiącego jego majątek osobisty, z kwoty uzyskanej z jego sprzedaży (art.740 i 741 k.c.). Zważywszy jednak na okoliczności faktyczne i podjętą przez pozwaną obronę, jego żądanie należało również rozważyć w oparciu o przepisy dotyczące zwrotu wydatków z majątku odrębnego na majątek wspólny małżonków (art.45 kro).

Sąd Apelacyjny nie podziela zarzutu powoda zawartego w apelacji naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., uznając za prawidłowe ustalenia Sądu Okręgowego dotyczące okoliczności związanych ze zbyciem lokalu przez pozwaną, ówczesnej sytuacji majątkowej stron jako małżonków pozostających w ustroju wspólności małżeńskiej i wiedzy powoda o zobowiązaniach związanych z prowadzoną przez pozwaną działalnością gospodarczą. Sąd I instancji szczegółowo uzasadnił te ustalenia w motywach wyroku, oceniając przy tym zeznania powoda jako niewiarygodne w tym zakresie. Trafnie też Sąd ustalił, iż powód udzielał zgody na zaciąganie tych zobowiązań, co wynika wprost z dokumentów (k.42,67,70-73,108-110). Bez znaczenia jest przy tym argument, iż powód nie był stroną zawieranych umów pożyczek i umów kredytowych, skoro wyrażając zgodę na ich zawarcie ponosił odpowiedzialność za ich spłatę zgodnie z art. 41 §1 kro. Nie jest też prawdziwe twierdzenie powoda, iż nie wiedział co się stało z pieniędzmi ze sprzedaży jego mieszkania, gdyż w sprawie I C 817/17 Sądu Okręgowego w Białymstoku, dotyczącej tego samego roszczenia, podał, że domyślał się, że pieniądze zostały przeznaczone na spłatę wspólnych zobowiązań. Prawdą jest, że równocześnie strony rozważały wówczas kupno domu w B. D. i nawet wpłaciły zadatek -15.000 zł, ale zrezygnowały z tego pomysłu i do zakupu domu nie doszło, a pieniądze zostały przeznaczone ostatecznie na spłatę zobowiązań. Trudno też dać wiarę powodowi, iż powódka bez jego zgody spłacała wspólne zobowiązania, skoro pierwszy pozew (który zresztą cofnął) o zapłatę wniósł dopiero w maju 2017 r., czyli dwa lata po zniesieniu wspólności majątkowej. Nie przedstawił przy tym żadnych dowodów, aby protestował przeciwko spłatom kredytów i innych zobowiązań, czy też domagał się rozliczenia pieniędzy ze sprzedaży swojego mieszkania wcześniej niż przed 21.03.2016 r. (wezwanie do zapłaty, k.63). Przyjąć więc należało, iż powód co najmniej w sposób dorozumiany wyraził zgodę, na spłatę zobowiązań związanych z prowadzoną przez pozwaną w ramach majątku wspólnego działalnością gospodarczą, z kwoty uzyskanej ze sprzedaży mieszkania stanowiącego jego majątek odrębny.

W doktrynie prezentowany jest pogląd, że również w przypadku rozliczeń związanych z działalnością gospodarczą prowadzoną przez jednego z małżonków, rozliczeń dokonuje się w oparciu o art. 45 kro (E. Skowrońska–Bocian „Rozliczenia majątkowe małżonków w stosunkach wzajemnych i wobec osób trzecich”, Wyd. Praw. Lexis Nexis, Warszawa 2005).

Dodać też należy, że pozwana prowadziła działalność gospodarczą z jego inicjatywy i za jego zgodą, zaś powód w tym czasie nie osiągał dochodów pozwalających utrzymać rodzinę, co wynika również z jego twierdzeń (k.77 akt). Bez znaczenia prawnego jest fakt czy powódka podejmowała samodzielnie czy za jego zgodą decyzje w związku z prowadzoną działalnością. Dlatego też zarzut dotyczący błędnej oceny zeznań świadków w tym zakresie, jest nietrafny, podobnie jak bez znaczenia jest okoliczność, iż powód cierpi na chorobę afektywną dwubiegunową.

W związku z powyższym powód może domagać się zwrotu ceny uzyskanej ze sprzedaży mieszkania tylko w takim zakresie, w jakim pozwalają mu na to zasady określone w art. 45 kro i to stosowanym wprost, nie zaś per analogiam jak przyjął to Sąd Okręgowy. Po pierwsze art. 45 kro dotyczy zobowiązań, o których mowa w art. 41§1 kro, tj. zaciągniętych przez małżonka za zgodą drugiego małżonka, gdyż wówczas wierzyciel może żądać zaspokojenia także z majątku wspólnego małżonków. Nadto małżonek nie może żądać zwrotu wydatków i nakładów, które poczynił ze swojego majątku osobistego na majątek wspólny zużytych w celu zaspokojenia potrzeb rodziny, chyba że zwiększyły wartość majątku w chwili ustania wspólności.

Co do zasady rozliczenie wydatków, nakładów i innych świadczeń z majątku wspólnego na rzecz majątku odrębnego lub odwrotnie, a także rozliczenie długów jednego z małżonków zaspokojonych z majątku wspólnego następuje w postępowaniu nieprocesowym wówczas, gdy toczy się postępowanie o podział majątku wspólnego po ustaniu małżeńskiej wspólności majątkowej przewidziane w przepisach art. 567 k.p.c. To ostatnie postępowanie wchodzi jednak w rachubę wtedy, gdy przedmioty majątkowe nabyte przez oboje małżonków lub przez jednego z nich w czasie trwania małżeństwa jako obiekt podziału w sensie fizycznym jeszcze istnieją. Jeżeli tego rodzaju majątku nie ma, to brak jest podstaw do rozliczenia wydatków i nakładów w trybie postępowania nieprocesowego, bo nie ma również podstaw do postępowania o podział majątku wspólnego. Do rozpoznania roszczeń z tytułu zwrotu wydatków i nakładów, a także długów, o których mowa w przepisie art. 45 kro, właściwy jest wówczas tryb procesowy, z tym że materialnoprawną podstawą rozstrzygnięcia pozostaje przepis art. 45 kro jako *lex specialis* w stosunku do przepisów kodeksu cywilnego o zwrocie nakładów na cudzą rzecz lub o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Dlatego też zarzut obrazy 740 k.c. w zw. z art. 734 k.c., art. 741 k.c. i art. 45 kro należało uznać za bezzasadny, gdyż stosunki prawne powstałe między stronami należało oceniać stosując wszystkie wskazane wyżej przepisy.

Poza sporem było (zgodne wyjaśnienia stron na rozprawie apelacyjnej), iż strony nie posiadają obecnie żadnego majątku wspólnego.

Pozwana ostatecznie w toku procesu przed Sądem Okręgowym wskazywała, iż z pieniędzy ze sprzedaży mieszkania powoda spłaciła zobowiązania w postaci: zaległego czynszu obciążającego mieszkanie powoda, prowizji dla (...), kredytu w Banku (...) kredytów w Banku (...), w Banku (...), w Banku (...), w (...), spłaty karty kredytowej w Banku (...) i zaległości w ZUS (k.256 akt).

Powódka udowodniła, iż z pieniędzy uzyskanych ze sprzedaży mieszkania w kwocie 173.500 zł opłaciła: 6003,11 zł – zaległy czynsz obciążający mieszkanie powoda (k.260, umowa przedwstępna, k.398- 402) i 3.470 zł - prowizję dla (...) pośrednika sprzedaży nieruchomości (umowa k.257, wpłata z dnia 15.05.2015r. k.263, i z dnia 15.06.2015r., k.139). Kwota tych wydatków - 9.473,11zł jako dług obciążający majątek osobisty podlega odliczeniu od uzyskanej ceny sprzedaży, a zatem do rozliczenia z powodem pozostała kwota 164.026,89 zł.

Z przedłożonej przez pozwaną umowy przedwstępnej sprzedaży z dnia 15.05.2015r., z której Sąd Apelacyjny przeprowadził dowód w postępowaniu apelacyjnym (art. 381 k.p.c.), wynika, iż w tym dniu nabywcy uiścili gotówką zadek w kwocie 5.000 zł oraz zobowiązali się wpłacić na wskazane przez pozwaną konta bankowe kwoty: 6003,11

zł – zaległy czynsz obciążający mieszkanie powoda, 45.300 zł na rachunek powiązany z umową kredytu (...) (umowa z Bankiem (...) z dnia 11.05.2012r. na zakup ciągnika samochodowego i naczepy ciężarowej na kwotę 147.600 zł, k.64-65, rozliczenie kredytu k.216), oraz kwoty 7.114,99 zł, 506,44 zł i 2.490,97 zł na rachunki wskazane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w piśmie skierowanym do powódki dotyczącym jej zadłużenia (k.259). Powódka z uzyskanej ceny sprzedaży opłaciła więc zobowiązania związane z prowadzoną działalnością gospodarczą w kwocie 55.412,40 zł. Dodać przy tym należy, że powód był dłużnikiem rzeczowym w zakresie zobowiązania na rzecz Banku Spółdzielczego, gdyż tytułem zabezpieczenia kredytu z umowy Nr (...), ustanowiona została hipoteka umowna do kwoty 222.000 zł na prawie do lokalu mieszkalnego należącym do powoda.

Do zapłaty przez nabywców pozostała kwota 107.084,49 zł. W dniu 28.05.2015r. na rachunek pozwanej wpłynęła kwota 55.096,89 zł, w dniu 1.06.2015 r. kwota 10.000zł i 16.815,92 zł, zaś w dniu 25.06.2015 r. kwota 23.570, 68 zł z tytułu zapłaty ceny za sprzedany lokal (k.135 -140). Reszta ceny – 600 zł miała być wpłacona na inny rachunek, a kwota 1000 zł gotówką w dniu odbioru lokalu. Pozwana do chwili zniesienia wspólności małżeńskiej (15 lipca 2015 r.) spłaciła:

- 3.000 zł - rata pożyczki – w dniu 29.05.2015 r. (k.135);
- 16.700 zł - spłata całkowita kredytu w (...), umowa z 2014 r. – w dniu 10.06.2015 r. (k.220);
- 6.023, 82 - spłata kredytu w Banku (...) w dniu 13.07.2015 r. (k.175).

Łącznie 25.723,82 zł. Wydatki te należało uznać za poczynione na potrzeby rodziny, gdyż dotyczyły spłaty zaciągniętych zobowiązań na prowadzoną przez pozwaną działalność gospodarczą, z której dochody stanowiły źródło utrzymania rodziny.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wbrew stanowisku Sądu Okręgowego rozliczeniu na zasadzie art.45 § 1 kro podlegać też powinny kwoty spłacone przez powódkę po ustaniu wspólności, w zakresie w jakim spłacała ona zobowiązania zaciągnięte w trakcie trwania małżeństwa (art.41 § 1 kro). Artykuł 45 § 3 kro nie reguluje sytuacji, gdy dług związany z majątkiem wspólnym i obciążający oboje małżonków został zapłacony przez jednego z nich z podlegających surogacji środków należących do jego majątku osobistego. W doktrynie wskazuje się, że szczególna regulacja jest zbędna dlatego, że dług zapłacony przez jednego z małżonków ze środków stanowiących jego majątek osobisty należy z chwilą zapłaty traktować jako nakład z majątku osobistego na majątek wspólny (tak J. S. Piątowski, [w:] System PrRodz, s. 501, oraz pośrednio SN(7) w uz. post. z 5.12.1978 r., III CRN 194/78, OSN 1979, Nr 11, poz. 207). W niniejszej sprawie jest to też uzasadnione z uwagi na fakt, iż strony mimo zniesienia wspólności majątkowej nadal ze sobą mieszkały i pozostawały w pożyciu małżeńskim co najmniej do marca 2016r. (zeznania pozwanej k.206), lub listopada 2016r. (zeznania powoda, protokół z rozprawy o alimenty w sprawie IV RC 33/18, k.115-118). Tym samym należało uznać, że powód nie może żądać zwrotu kwot przeznaczonych na spłatę długów, o których mowa w art.41§1 kro, gdyż zostały zużyte w celu zaspokojenia potrzeb rodziny.

Po ustaniu wspólności majątkowej pozwana z pieniędzy ze sprzedaży lokalu spłaciła zobowiązania powstałe przed tą datą:

- 1.744,52 spłata kredytu w Banku (...) - w dniu 31.07.2015 r. (k.175),
- 35.369, 45 zł spłata kredytu w (...)– w dniu 31.07.2015 r. (k.166),
- 37.034,34 zł spłata kredytu w Banku (...) - w dniu 12.08.2015 r. (k.164 -165),
- 7.623,11 zł spłata karty kredytowej w (...) – w dniu 12.08.2015 r. (k.166).

Łącznie 81.771,42 zł. Powódka w dniu 30.07.2015 r. przelała kwotę 20.000 zł na inny swój rachunek i z niego dokonała spłaty kredytu w(...)– w dniu 31.07.2015 r. (k. 166 i 216).

Cała kwota uzyskana ze sprzedaży mieszkania, którą pozwana spłaciła zobowiązania to 162.907,64 zł, z czego udział każdej ze stron to połowa - 81.453,82 zł. W ocenie Sądu Apelacyjnego pozwana nie może oczekiwać, iż majątek odrębny powoda w całości powinien być zaliczony na spłatę zobowiązań, o których mowa w art.41 §1 k.r.o.. Zgodnie z art. 43 §1 k.r.o. udziały małżonków w majątku wspólnym są równe. W tym samym stosunku małżonkowie są zobowiązani do spłaty długów. Skoro w sprawie nie zostało obalone domniemanie równych udziałów, pozwana zobowiązana był pokryć 1/2 wspólnych zobowiązań. Zarzut pozwanej obraży art. 27 k.r.o. jest nietrafny, gdyż podstawą ustalenia udziałów w majątku wspólnym jest art. 43 §1 k.r.o..

Odliczając od kwoty 164.026,89 zł, udział powoda 81.453,82 zł., do zasądzenia pozostała kwota. – 82.573,07zł. Odsetki zostały zasądzone od daty wymagalności, tj. wezwania pozwanej do zapłaty w dniu 21.03.2016 r., które pozwana otrzymała w dniu 30.03.2016 r. Wbrew zarzutowi apelacji nie ma podstaw do zasądzenia odsetek od daty wcześniejszej, gdyż powód, jak to ustalono wcześniej, wyraził zgodę na spłatę zobowiązań z majątku osobistego. Zatem do jego roszczenia zastosowanie ma regulacja z art. 455 § 1 k.c.

Odnosnie kosztów procesu wobec uwzględnienia powództwa w 0,46 części, a więc praktycznie w połowie, koszty zastępstwa procesowego należało znieść między stronami na zasadzie art.100 k.p.c. O kosztach sądowych, od których obie strony były zwolnione w całości, postanowiono na mocy art. 100 k.p.c. i art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28.07.2005 r. (t.j. Dz.U. z 2009 r. poz.785).

Z tych względów na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego postanowiono na takich sam zasadach jak o kosztach procesu i kosztach sądowych przed Sądem I instancji.

(...)